

א-ב של הקריאה – פרקים 6-7

פרק שישי

בעבור אלו הקוראים אנגלית בלבד, עשיתי כל שביכולתי. תרגמתי את ה'טה היו'¹ כדי שיוכלו ללמוד מִנֵּיִן להתחיל לחשוב. ותרגמתי את 'יורד הים', כדי שיוכלו פחות או יותר לראות היכן מתחילה השירה האנגלית. איני יודע כיצד יוכלו לקבל מושג כלשהו על היוונית. אין בנמצא תרגומים לאנגלית אשר מניחים את הדעת.

פליגיאט לטיני עשוי לסייע רבות. אם אתם קוראים צרפתית אז תוכלו לקבל את הסיפור של האיליאדה ואת ההתחלה של האודיסיאה אצל הוגו סלל ואמֶדיס ז'אמן², או לפחות הייתם יכולים, אלמלא אזלו המהדורות (איני מכיר מהדורה חדשה יותר מזאת של שנת 1590). צ'אפמן³ זה משהו אחר. ראו את הערותי באשר למתרגמים האליזבתנים.

¹ 'טה היו' – הקלאסיקה הקונפוציאנית נחלקת באופן מסורתי לחמישה 'צינג' ולארכבעה 'שו', הראשון מבין ארבעת ה'שו' הוא ה'טה היו'. "תרגומו" של פאונד ליצירה ראה אור

ב-1928 תחת השם *The Great Learning*.

² הוגו סלל (Salel, 1504-1553), משורר ומתרגם צרפתי. תרגם חלקים נרחבים מן האיליאדה, אולם לא הספיק להשלים את תרגום היצירה כולה. את עבודתו המשיך המשורר והמתרגם אמֶדיס ז'אמן (Jamyn, 1540-1593), שהיה ידידו הקרוב של רונסאר ואף שימש כמזכירו של ז'ואשֶׁן דו פֶּלֶה.

³ ג'ורג' צ'אפמן (Chapman, 1559-1634), מחזאי, משורר ומתרגם אנגלי, ידוע בעיקר בשל השפעתו על המשוררים המטאפיסיים ובשל תרגומו לאודיסיאה ולאיליאדה. כן, חיבר את מחזה-הנקם ההיסטורי *Revenge of Bussy d'Ambois* (1613 לערך).

תוכלו לקבל את אובידיוס, או נכון יותר את סיפוריו של אובידיוס, ב'מטאמורפוזות' של גולדינג⁴, שהוא הספר היפה ביותר בשפה האנגלית (זאת דעתי ואני חושד כי הייתה זו גם דעתו של שייקספיר). ועוד לפני כן, דאגלס⁵ עשה איזה משהו מ'אינאיס', שאני, על כל פנים, מעדיף על הגירסא הלטינית של ורגיליוס.

אתם יכולים ללמוד מצ'וסר (1) את כל מה שהגיע אל האנגלית בצורתה המוקדמת ביותר וש אפשר לקראו בלא מילון, אולם תוך הזדקקות למונחון; (2) את האיכות או המרכיב שהוא אנגלי באופן ספציפי. הדיאלוגים של לאנדור⁶ עם צ'וסר, פטראקה ובוקצ'יו, הם הביקורת האמיתית הטובה ביותר שיש לנו על צ'וסר. ישנן אנתולוגיות של שירה אנגלית מוקדמת. סידג'וויק ערך את הטובה ביותר שאני חצי זוכר.⁷

אחרי צ'וסר, הגיעו גאוויין דאגלס, גולדינג ומארלו עם "תרגומיהם".

ואז מגיעה החטיבה של שייקספיר: הסונטות הן המקום שבו, לדעתי, הוא מתרגל את מלאכתו. הליריקה היא המקום בו הוא לומד, אני מאמין, מספריי פזמונים איטלקיים שבהם הודפסו המילים לצד הלחן. המחזות, במיוחד סידרת המחזות ההיסטוריים, יוצרים את האפוס האנגלי האמיתי, המובחן מן האפוס המלאכותי, החקייני, ומן הזיוף המובנה.

⁴ ארתור גולדינג (Golding, 1536-1606), מתרגם אנגלי נודע של ספרות לטינית. ידוע במיוחד הוא תרגומו למטאמורפוזות של אובידיוס אשר השפיע רבות על שייקספיר.

⁵ גאוויין דאגלס (Douglas, 1474-1522), פייטן, בישוף ומתרגם סקוטי. ידוע בעיקר בשל תרגומו-עבודו את אינאיס ללשון הסקוטית.

⁶ וולטר סבג' לאנדור (Landor, 1775-1864), משורר רומנטי אנגלי שנודע בעיקר בשל ספר השיחות הדמיוניות (*Imaginary Conversations*) שחיבר.

⁷ פרנק סידג'וויק (Sidgwick, 1879-1939), מו"ל ועורך אנגלי. פאונד מתייחס כאן כפי הנראה לאנתולוגיה המקיפה *Popular Ballads of the Olden Time* שערך סידג'וויק ב-1904.

אם אשמיע סדרה של הצהרות כלליות בנוגע לשפה האליזבתנית הקאתאכריזית, יעמוד הדבר בניגוד גמור לכל הרעיון של השיטה האידיאוגרמית.

הדרך ללמוד את שפתו של שייקספיר היא ללמוד אותה בצד משהו שונה ובעל היקף שווה.

היריב ההולם הוא דנטה, שהוא בעל היקף *ושוני* שווים. ללמוד את שפתו של שייקספיר בהשוואה לדבר מה שאינו אלא עוד מאותו הדבר רק בצורתו *המנוונת*, אינו מהווה תמריץ למוחו של איש.

ישנו שיר שייקספירי. ישנה שפה שנוצרה לשם *דיכוד*, אולי אף לשם התרעמות.

פליקס שלינג⁸ פיתח, או ציטט, את התיאוריה כי שייקספיר רצה להיות משורר, אך משלא הצליח להתפרנס מכך פנה לכתובת מחזות לבמה, מבלי שאהב לגמרי את הצורה.

אם התלמיד אינו מסוגל להעריך את שייקספיר כנגד דנטה, החלופה הבאה תהיה כנראה למדוד את שפתו כנגד ההתנסחות הפרוזאית של וולטר סטנדל, פלובר; או של פילדינג – אם אינכם מסוגלים לקרוא צרפתית. אינכם יכולים לשפוט אף פעולה של כימיקל על ידי כך שפשוט תוסיפו אותו לעוד מסוגו. כדי להכירו, עליכם לדעת את גבולותיו, הן את מה שהינו והן את מה שאינו. אלו חומרים קשים יותר או רכים יותר, מה גמיש יותר, מה דחוס יותר.

אינכם יכולים למדוד את החומר כשלעצמו כאשר הוא מהול בכמה חומרים ניטראליים ותו לא.

• • •

⁸ פליקס שלינג (Schelling, 1858-1945), חוקר, עורך ומחנך אמריקאי שהרבה לעסוק בתקופה האליזבתנית.

כדי להפיג את השעמום, הצעתי את המתרגמים הגדולים... לאנתולוגיה, נאמר, של השירים שאינם מרדימים אותי.

ישנן כמה פסקאות של מארלו. דון כתב את השיר האנגלי היחיד ('האקסטזה') שניתן להציבו למול שירו של קוואלקנטי *donna mi prega*. השניים אינם דומים כלל וכלל. בעיותיהם שונות לחלוטין.

העידן הלירי הגדול נמשך שעה שקאמפיון יצר את המוסיקה שלו, שעה שלוז הלחין את שיריו של וולר⁹, ובשעה ששירים, גם אם הללו מעולם לא הורשו או הולחנו ממש, נכתבו לפחות מתוך הכוונה שייעשה בהם שימוש מוסיקאלי.

מוסיקה נרקבת כשהיא מתרחקת מדי מן הריקוד. שירה מתנוונת כשהיא מתרחקת מדי מן המוסיקה.

ישנם שלושה סוגי מילופיאה¹⁰, כלומר, שירים שנכתבו לזמרה; לדקלום; ולדיבור. ככל שאדם מתבגר, גוברת אמונתו בסוג הראשון.

אנו קוראים פרוזה בעבור הנושא הנתון. הצצה ב'אנטומיה' של ברטון¹¹ כמקרה נדיר, דוגמא לטקסט שאינו שירה אך בעל תכונות שיריות, שלא ניתן לבלבל בינו ובין שירה.

⁹ ויליאם לוז (Lawse, 1602-1645), מהחשובים שבמלחינים האנגלים; הלחין, בין היתר, גם את פזמוניו של חבר הפרלמנט, המשורר אדמונד וולר (Waller, 1606-1687).

¹⁰ ר.ל. קונובר (Conover) כותב במבואו למבחר הראשון של שירת מינה לוי: "עד כה, פאונד חילק שירה לשתי קבוצות, ובהצלחה: מילופיאה, שירה שהנעתה היא המוזיקה; ופאנופיאה, שירה שמסתמכת על דימוי. עתה נאלץ לשנות את סיווגי כדי להכיל מבע חדש, ועל כן טבע מונח שלישי, לוגופיאה: 'שירה הקרובה אל הלשון בלבד, שהיא מחול האינטליגנציה בין מלים ורעיונות והשתנותם של רעיונות ודמויות [...] בשיריה של מינה לוי אינני מבחין כלל ברגשות." (תרגום: גיורא לשם, דחק א', 2011).

הפרוזה האנגלית חיה במונטן של פלוריו; בראבלה של אורקהרט;¹²

פילדינג; ג'יין אוסטיין; הסופרים שכולם קוראים; קיפלינג; ה. ג'יימס. ההקדמות של ג'יימס מלמדות "כתיבתו של רומן" מהי.

פרק שביעי

אין זה משנה איזו רגל מרגלי השולחן שלכם תבנו קודם, כל עוד לשולחן יהיו ארבע רגליים והוא יעמוד איתן לכשתשלימו אותו.

בטווח הארוך, שירה בינונית היא אותו הדבר בכל המדינות. הדקדנס של הפטרארקאיזם באיטליה ו"שירת אבקת האורז" בסין, הגיעו לאותה רמה של חולשה חרף ההבדל בין השפות.

(תרגום מאנגלית והעיר: יהודה ויזן)

¹¹ רוברט ברטון (Burton, 1577-1640), כומר אנגליקני, מלומד וסופר אנגלי. נודע במיוחד בשל ספרו הקלאסי 'האנטומיה של המלנכוליה', הכתוב בלמדנות מרובה ובסגנון מלא ברק.

¹² ג'ון פלוריו (Florio, 1553-1625), בלשן ומתרגם אנגלי ממוצא איטלקי. נודע בעיקר בשל התרגום הראשון לאנגלית של ספר 'המסות' של מישל דה מונטן. תרגום אשר לדעת מבקרים אחדים השפיע רבות על שייקספיר; תומאס אורקהרט (Urquhart, 1611-1660), סופר סקוטי ומתרגם. ידוע בעיקר בשל תרגומו את ראבלה.